

Lochemse redt Amsterdamse familie

Ben de Graaf / Arnold Bueno de Mesquita

Dit stukje vond ik in het maandblad *Ons Amsterdam* van 1987 1). Het leek me een aardige bijdrage voor het Land van Lochem. Het artikel is een onderdeel van een serie, gewijd aan het Joodse leven in Amsterdam, en brengt ons ook in het Gelderse Lochem. De schrijver is Arnold Bueno de Mesquita, geboren in 1908 in Amsterdam. Hij begint zijn verhaal met de uitspraak: “Waarom ik niet helemaal mesjogge(getikt) geworden ben”.

“In de tweede helft van de negentiende eeuw was het, binnen de kleine besloten wereld van de Amsterdamse Portugese joden, vanzelfsprekend dat een Portugese jongen met een Portugees meisje trouwde. De Hoogduitse joden waren in de ogen van de Portugezen immers ver beneden hun stand. Je hielp ze wel, maar je encanilleerde je niet. Zo scholden de twee groepen Amsterdamse joden elkaar uit voor “vrotte Tedesco’s” (Hoogduitse joden) en “mesjoggene” Portugezen (getikte).

Een ander gevolg was hiervan was, dat zich uit de jarenlange inteelt onder de Portugese joden zowel begaafde, maar ook heel excentrieke en mesjoggene figuren konden ontwikkelen.

Mijn moeder was Esther Henriquez Pimentel, de dochter van Isaac Henriquez Pimentel en Betsaba Belinfante. Hun voorouders waren tot in lengte van dagen Dor Dor (van geslacht tot geslacht). Dat ik niet helemaal mesjogge geworden ben heb ik te danken aan mijn brave Tedesco oudoom, Jacob Fortuin uit Lochem. Zijn zus, Mathilde Fortuin, trouwde met mijn grootvader Aaron Bueno de Mesquita. Dankzij haar ben ik niet helemaal Dor Dor en stroomt er wat praktisch Tedesciaans bloed door mijn aderen.

De Fortuins waren leden van de kleine joodse mediene (dat is een kleine gemeenschap joden in een provinciaal stadje) van Lochem. Ze zagen er uit als kleine, stevige en blozende boertjes en ze handelden in vee koeken, boter en eieren. Het waren hardwerkende pientere, kleine middenstanders. Jacob Fortuin ging iedere maand een dag naar Amsterdam om daar zijn vee koeken en boter te verkopen. Op een goede, voor mij zeer goede, dag loopt hij op een vrijdag morgen op Rapenburg. Er hangt een dikke mist. Jacob Fortuin ziet niet waar hij loopt, maakt een misstap en valt, vlak voor het huis van mijn grootvader, in het water. Gelukkig komt deze net langs en hij slaagt erin Jacob Fortuin aan zijn haren uit de gracht te trekken. Bibberend van de kou staat Jacob eventjes later weer op het droge en grootvader de Mesquita is in de bijzondere gelegenheid om op de vroege vrijdag morgen een mitzwa (dat is een religieuze plicht, nl.

met opgewektheid een ander een plezier doen. Doe mij een plezier, dan doe jij je plicht) te doen door een vreemde jood mee te nemen naar zijn eigen huis. Met droge, schone kleren zit Jacob vrijdagavond aan tafel, glunderend geniet hij van het eten en ondergaat de symcha (vreugde, vooral van het samen zijn) van het in een vertrouwde kring zitten. Als hoogtepunt gaat hij op Sabbathmorgen mee naar de snoge (synagoge). Als Jacob Fortuin op zondagochtend voor zijn vertrek tot de Mesquita's: Nu moet u mij de mitzwa doen om van de zomer bij mij in Lochem te komen logeren. De Mesquita's kijken elkaar verlegen aan. Lochem? Het was voor hen destijds verder dan New York voor ons. En dan, logeren bij Tedesco's? Maar Jacob was zo hartelijk dat ze het niet over hun hart konden krijgen om de uitnodiging te weigeren. Op een goede dag in Mei togen de Mesquita's in een rijtuig naar Lochem. De reis nam drie dagen in beslag. In Lochem zag mijn grootvader Aaron de Mesquita voor het eerst de zus van Jacob, Mathilde Fortuin, en werd op slag verliefd op haar. Mathilde kwam nog een keer in Amsterdam logeren en drie maanden later stonden ze onder de baldakijn. Aanvankelijk sprak de hele Portugese kehlila (joods gemeente) er schande van. Je kon je nog beter met een Goya (een niet joodse vrouw) dan met een Tedesco. Een jaar later echter, trouwden twee broers Fortuin met twee zusters Mesquita.

Zo zie je maar hoe raar het kan lopen ook in strenge gemeenschappen, overal wordt een mouw aangepast als het maar uitkomt”.

Met dank aan Arnold Bueno de Mesquita en de redactie van *Ons Amsterdam*.

Bronvermelding

Arnold Bueno de Mesquita, “Herinneringen aan joods Amsterdam”, in: *Ons Amsterdam*, vol. 39 (1987), nr. 2, p.36-37